

พลิกความท้าทายจากในและนอกประเทศให้เป็นโอกาส

โดย

ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เสนอในการสัมมนา ประเทศไทย 2554: พลิกความท้าทายสู่โอกาส จัดโดยหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
วันที่ 26 พฤศจิกายน 2553 ศูนย์การประชุมสหประชาชาติ

หัวข้อหลัก

- ตัวเลขเศรษฐกิจโดยรวมในปี 2553 ค่อนข้างดี แต่การฟื้นตัวยังไม่เข้มแข็งและมีแนวโน้มอ่อนลง
- ความท้าทายที่สำคัญคือการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ทางเศรษฐกิจหลังวิกฤตการเงินโลก
- การปรับโครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย
- การรับมือกับความผันผวนจากภายนอก
- การร่วมมือทางการเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาค

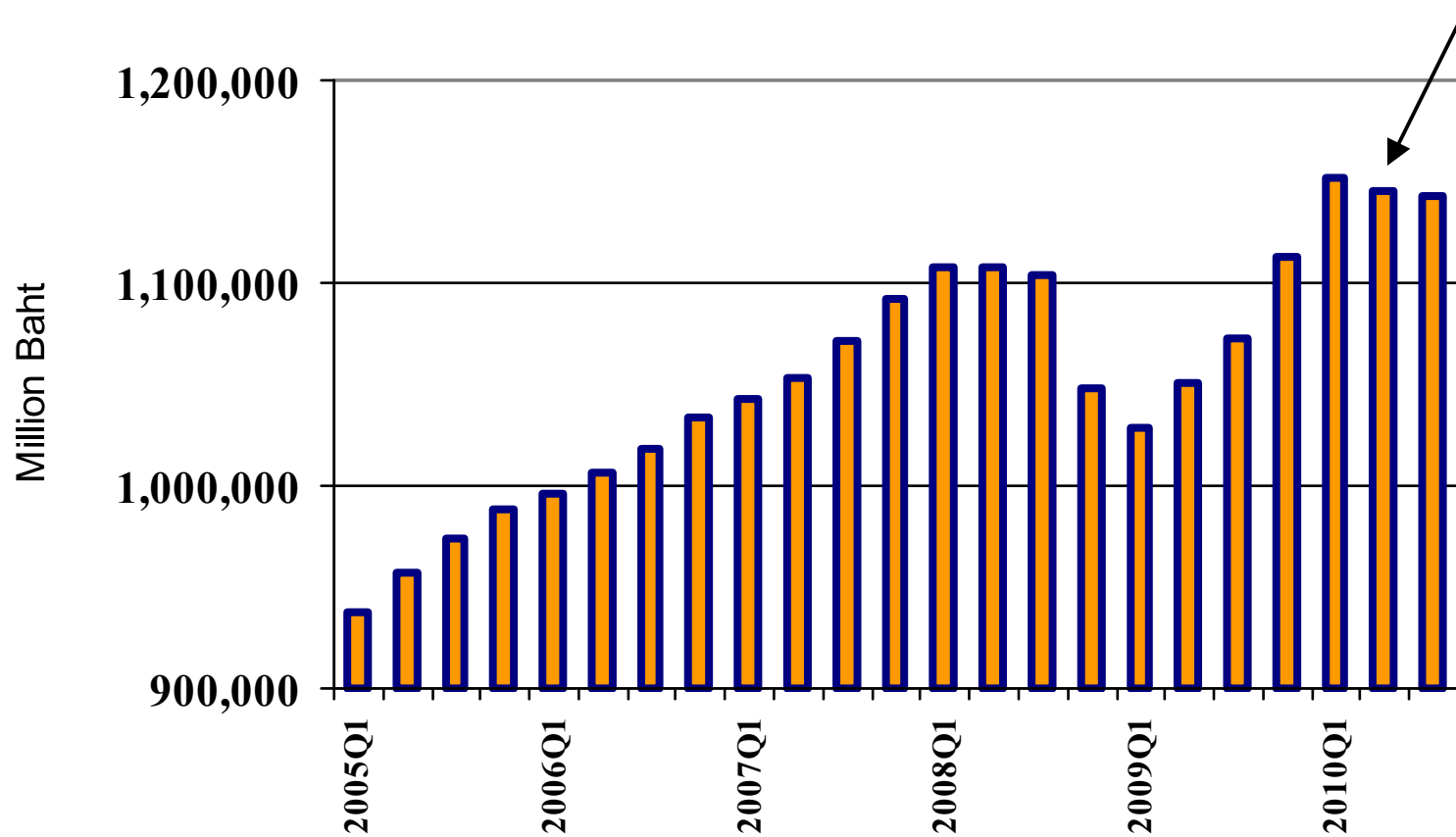
ตัวเลขเศรษฐกิจรวมดูพอใช้ได้

		YoY Real GDP Growth	YoY \$Export Growth	YoY \$Import Growth
2007	Q1	4.6%	16.3%	5.4%
	Q2	4.6%	17.4%	6.9%
	Q3	5.5%	13.7%	7.7%
	Q4	5.4%	25.2%	16.1%
2008	Q1	6.3%	23.7%	35.0%
	Q2	5.2%	28.6%	30.0%
	Q3	3.1%	26.1%	39.4%
	Q4	-4.1%	-10.4%	5.3%
2009	Q1	-7.0%	-20.1%	-38.3%
	Q2	-5.2%	-26.2%	-33.1%
	Q3	-2.8%	-17.6%	-28.4%
	Q4	5.9%	12.0%	1.5%
2010	Q1	12.0%	32.1%	63.6%
	Q2	9.2%	41.8%	44.8%
	Q3	6.7%	22.2%	30.7%

ที่มา: สภาพัฒนาฯ และ ธปท.

แต่เศรษฐกิจเริ่มมีแนวโน้มหดตัวลงเล็กน้อย

Real GDP at 1988 Prices (Seasonally Adjusted)

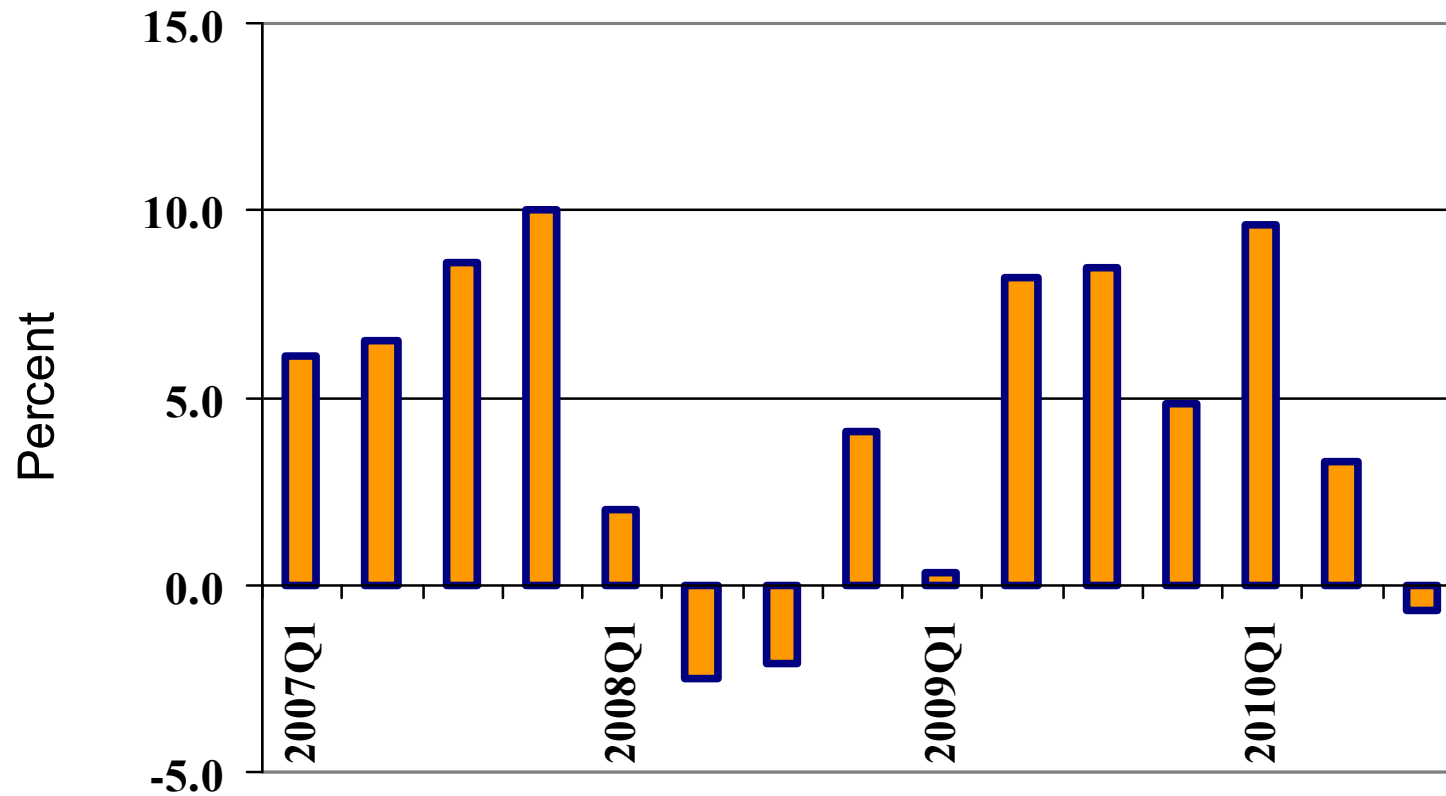

ที่มา: สภาพัฒนาฯ

การใช้จ่ายและการลงทุนภาครัฐขยายตัวน้อยลง

YoY Growth Rate of Real Public Expenditure

(Consumption and Investment)

ที่มา: สภาพัฒนาฯ

ตลาดส่งออกส่วนใหญ่ยังต่ำกว่าก่อนวิกฤต

การส่งออกไปประเทศต่างๆ

	3Q 2008	3Q 2009	3Q 2010	Change 3Q10/3Q09	Change 3Q10/3Q08
การส่งออกรวม (US\$ Million)	139,099	109,207	143,150	31.1%	2.9%
ญี่ปุ่น	15,483	11,238	14,839	32.0%	-4.2%
สหรัฐอเมริกา	15,722	11,902	14,871	24.9%	-5.4%
สหภาพยุโรป	18,308	12,963	15,979	23.3%	-12.7%
อาเซียน	31,983	22,828	32,976	44.5%	3.1%
ตะวันออกกลาง	7,279	6,437	7,163	11.3%	-1.6%
เกาหลีใต้	2,832	2,045	2,681	31.1%	-5.3%
จีน	12,921	11,080	15,491	39.8%	19.9%
ฮ่องกง	7,948	6,888	9,143	32.8%	15.0%
อินเดีย	2,570	2,291	3,266	42.6%	27.1%
ออสเตรเลีย	6,228	6,132	7,195	17.3%	15.5%

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

แนวโน้มการส่งออกน่าจะชะลอลง ประเทศตะวันตกยังอ่อนแอ และประเทศจีน อินเดีย และออสเตรเลีย กำลังปรับดอกเบี้ยขึ้น และชะลอการรื้อนแรงของระบบเศรษฐกิจ

สภาพแวดล้อมใหม่ทางเศรษฐกิจหลังวิกฤตการเงินโลก

- ตลาดในตะวันตกคงต้องใช้เวลาอีกนานกว่าจะฟื้น (ปัญหาการเงินในยุโรปยึดเชื้อ Real Sector ในสหรัฐฯ ยังไม่ฟื้น การว่างงานสูง) และเมื่อฟื้นแล้ว ก็คงไม่บริโภคเกินตัวมากเหมือนในอดีต
- ประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้พึ่งการส่งออกเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับที่สูง สำหรับการขยายตัวที่มั่นคงมากขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องสร้างแรงขับเคลื่อนอื่นๆ มาเสริม และเรื่องนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหา Global Imbalance ด้วย ซึ่งถ้า Global Imbalance ยังอยู่ต่อไปอีกนาน ความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤตในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะมีสูงมาก
- การลงทุนน่าจะมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทย แต่ถ้าจะได้ผลดี จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ
- นอกจากการลงทุนภายในประเทศ โครงการลงทุนเพื่อเชื่อมประเทศต่างๆ ในภูมิภาคจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาค และจะสร้างโอกาสให้ประเทศไทยในฐานะศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาค

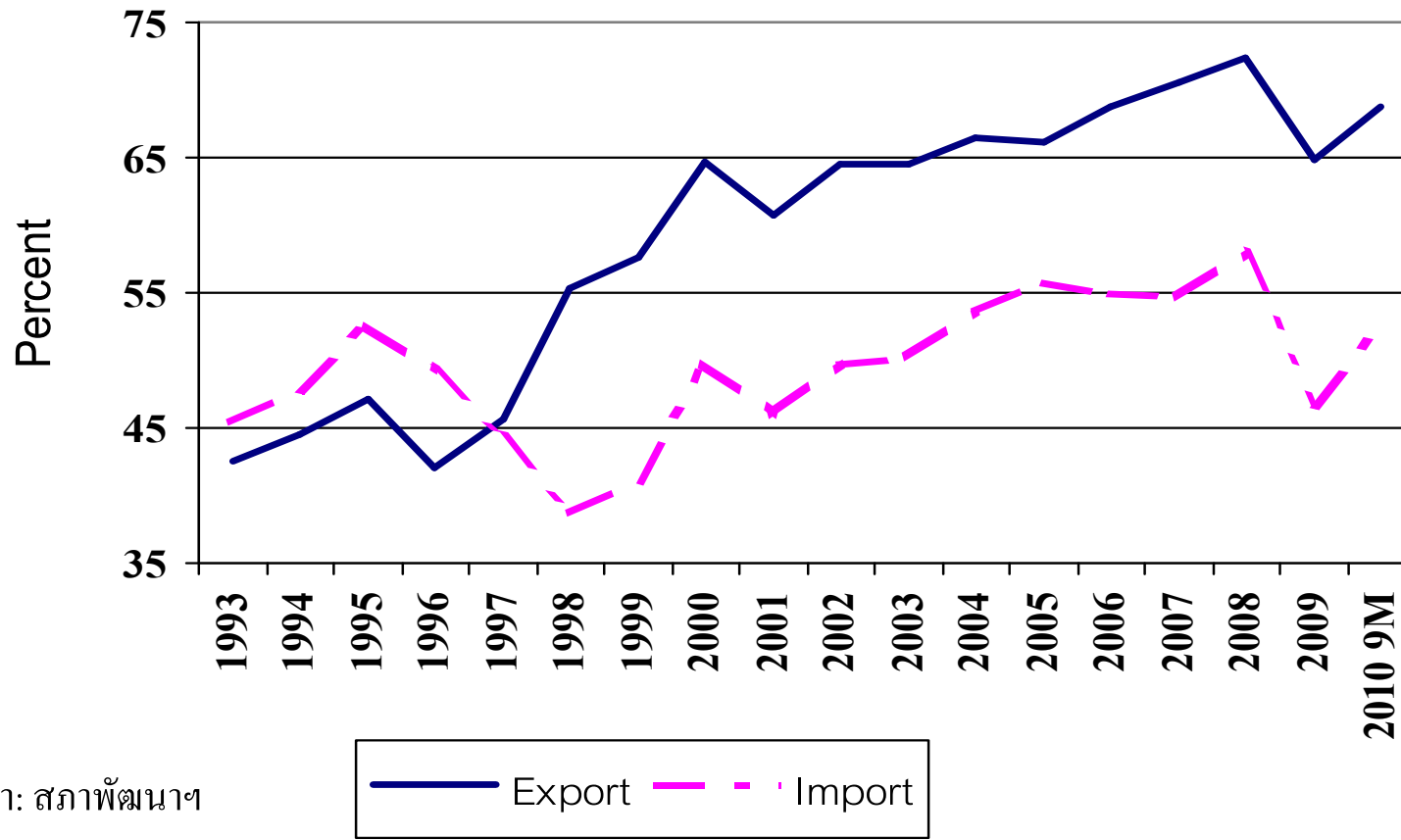
สภาพแวดล้อมใหม่ทางเศรษฐกิจหลังวิกฤตการเงินโลก (2)

- การค้าขายกันภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงจะมีบทบาทสูงขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนจะมีมากขึ้น แต่ในเวลาเดียวกันการแข่งขันภายในภูมิภาคจะรุนแรงขึ้น และความเสียหายทางเศรษฐกิจที่จะมาจากปัจจัยภายในภูมิภาคจะมากขึ้น
- ในระยะสั้นถึงปานกลาง ความผันผวนทางการเงินจะมีสูงจากการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศหลักๆ ของโลก เช่น QE2 ของสหรัฐฯ และนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศจีน ประเทศไทยต้องรับมือกับความผันผวนให้ได้
- อย่างไรก็ตาม การดำเนินมาตรการในระดับประเทศได้ผลน้อยกว่าความร่วมมือกัน การร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาครับมือกับสภาพแวดล้อมใหม่ทางเศรษฐกิจของโลกและของภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพึ่งภาคต่างประเทศเพิ่มขึ้นมากหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997

Thailand

Ratio of Real Exports and Imports (of Goods and Services) to Real GDP

ที่มา: สภาพัฒนาฯ

ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคก็เช่นกัน

Ratio of Exports of Goods and Services to GDP (Current Prices: Percent)

	1993-96	1997-2000	2001-04	2005-07
Japan	9.3%	10.8%	11.8%	16.5%
China	22.7%	21.5%	27.8%	40.0%
Korea, Rep.	27.5%	39.0%	36.3%	40.3%
Indonesia	26.4%	39.3%	33.6%	31.5%
Malaysia	88.4%	112.5%	110.3%	114.8%
Philippines	35.5%	52.0%	50.0%	45.8%
Singapore	181.2%	185.0%	208.9%	262.6%
Thailand	39.5%	58.0%	66.6%	76.6%
Vietnam	34.1%	48.2%	59.1%	73.2%

ที่มา: World Bank, World Development Indicators.

เป็นเหตุสำคัญสำหรับ Global Imbalance

Current Account Balance by Region

	Million US\$			
	1993-96	1997-2000	2001-04	2005-07
ASEAN+3*	89,032	187,109	217,981	520,686
Major Oil Exporters**	-1,066	13,656	52,401	217,812
United States	-111,178	-268,710	-498,593	-749,439
Europe	48,471	54,292	117,943	99,099
Latin America and Carribean	-43,631	-64,448	-9,857	31,210
Sub-Saharan Africa	-5,570	-8,297	-555	-2,756
South Asia	-8,191	-6,684	6,366	-12,753

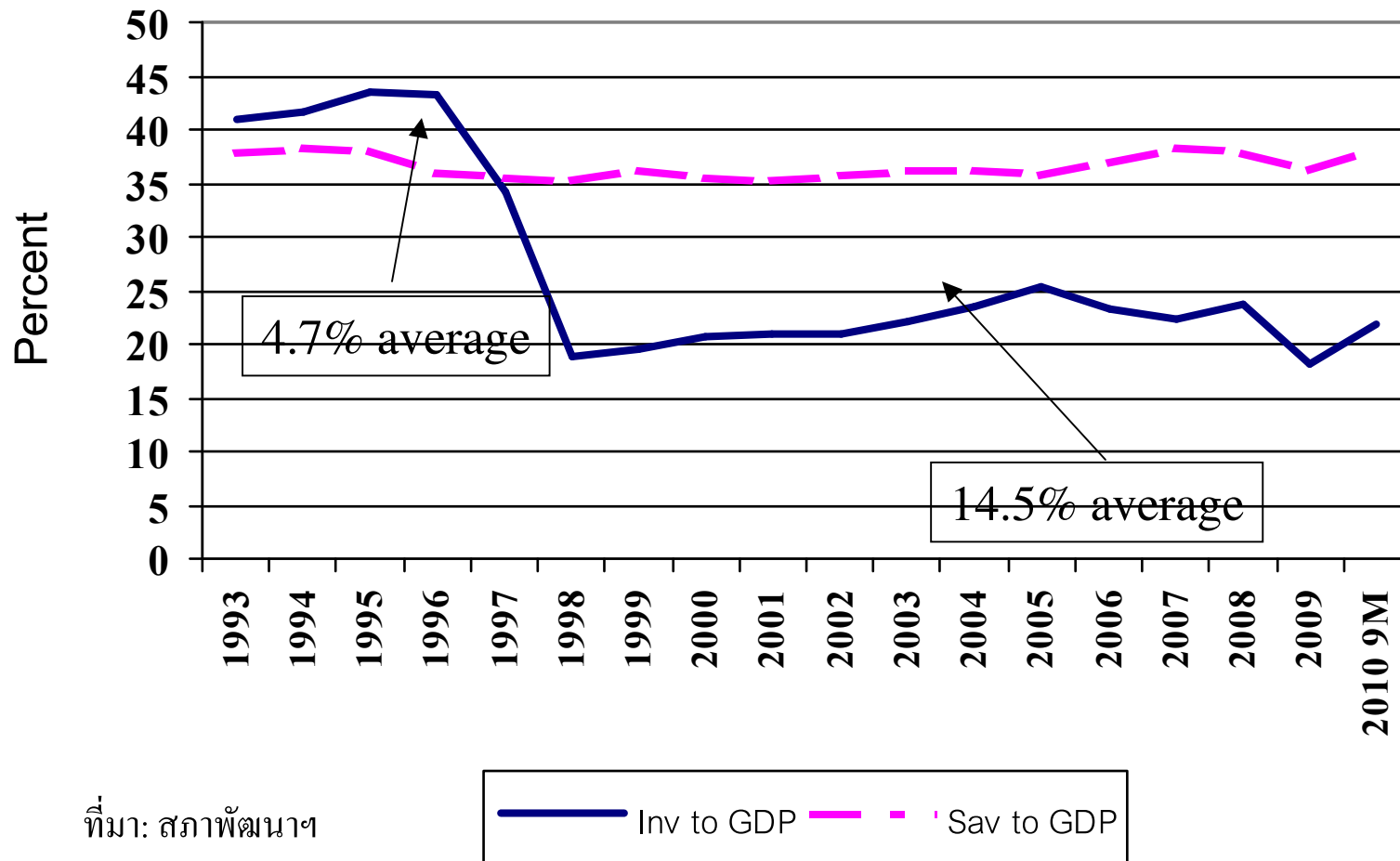
ที่มา: World Bank, World Development Indicators.

* Excluding Brunei and Myanmar (also excluding Vietnam for 1993-96)

** OPEC (excluding Algeria, Iran, Iraq, Qatar and UAE due to lack of data).

การลงทุนของไทยยังไม่ฟื้นตัวแต่หลังวิกฤตปี 1997

สัดส่วนการออมเกือบไม่เปลี่ยน แต่สัดส่วนการลงทุน (Real) ต่อ Real GDP ลดลงประมาณ 20% ของ GDP ทำให้มีการเกินดุลเงินออม (หรือดุลบัญชีเดินสะพัด) ประมาณร้อยละ 14.5% โดยเฉลี่ย

การออมสุทธิของสถาบันต่างๆ

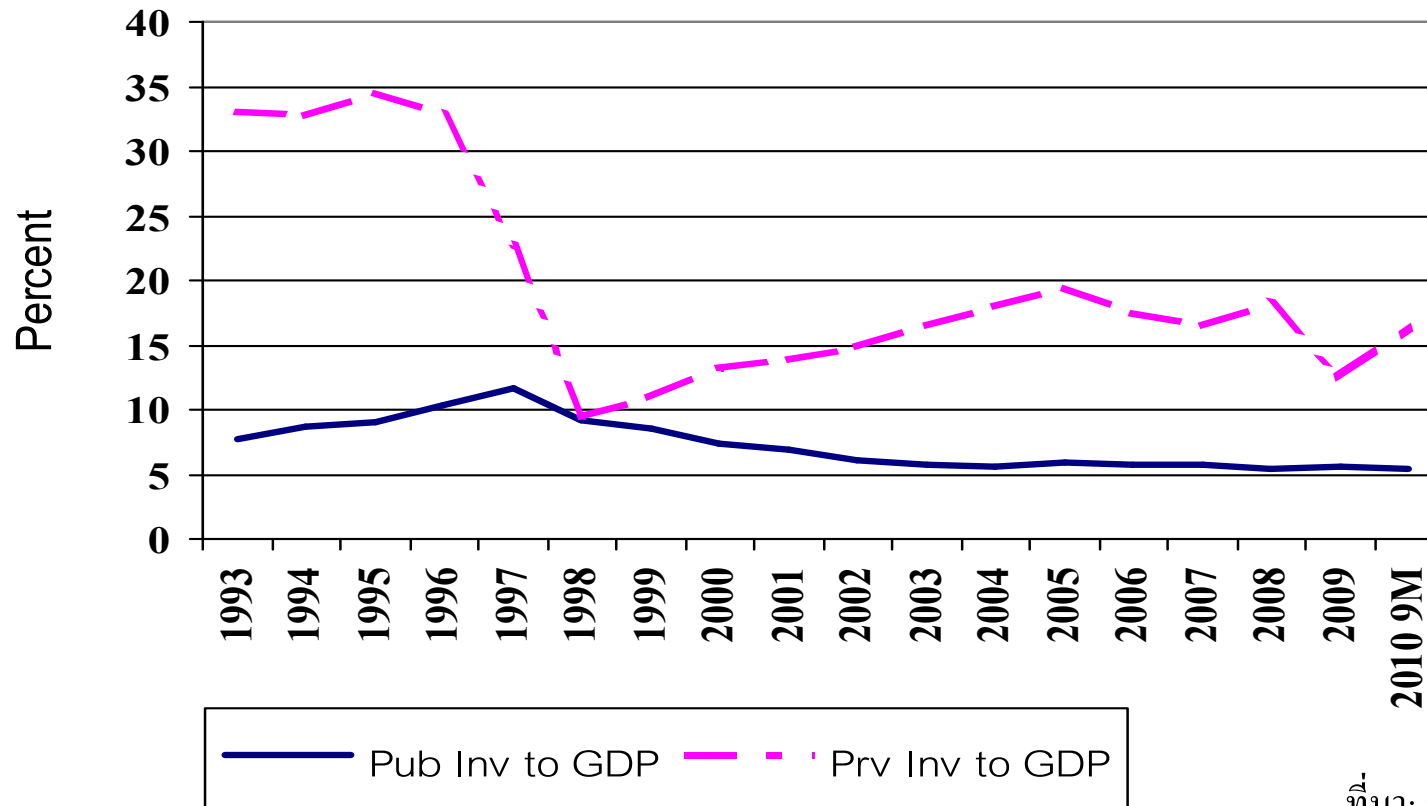
ที่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนคือการออมสุทธิของธุรกิจเอกชนและรัฐวิสาหกิจ (แต่น้อยกว่าภาคเอกชนมาก) สิ่งที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสองสถาบันนี้คือภาคต่างประเทศ คือการสะสมเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ

Ratio of Real Net Saving to GDP		
	1993-96	2003-06
ครัวเรือน	4.5%	4.6%
ธุรกิจเอกชน (Non Financial)	-14.1%	-0.7%
รัฐวิสาหกิจ (Non Financial)	-2.5%	0.5%
รัฐบาล	4.0%	5.5%
สถาบันการเงิน	3.4%	2.9%
ภาคต่างประเทศ	4.7%	-12.8%
รวม	0.0%	0.0%

ที่มา: ข้อมูล Flow of Funds จากสภาพัฒนาฯ

สัดส่วนการลงทุนภาคเอกชนและภาครัฐ

สัดส่วนการลงทุนภาคเอกชนลดลงอย่างรวดเร็วหลังวิกฤตปี 1997 แต่สัดส่วนการลงทุนภาครัฐก็ลดลงด้วย และปัจจุบันอยู่ระดับประมาณครึ่งหนึ่งของระดับก่อนวิกฤต

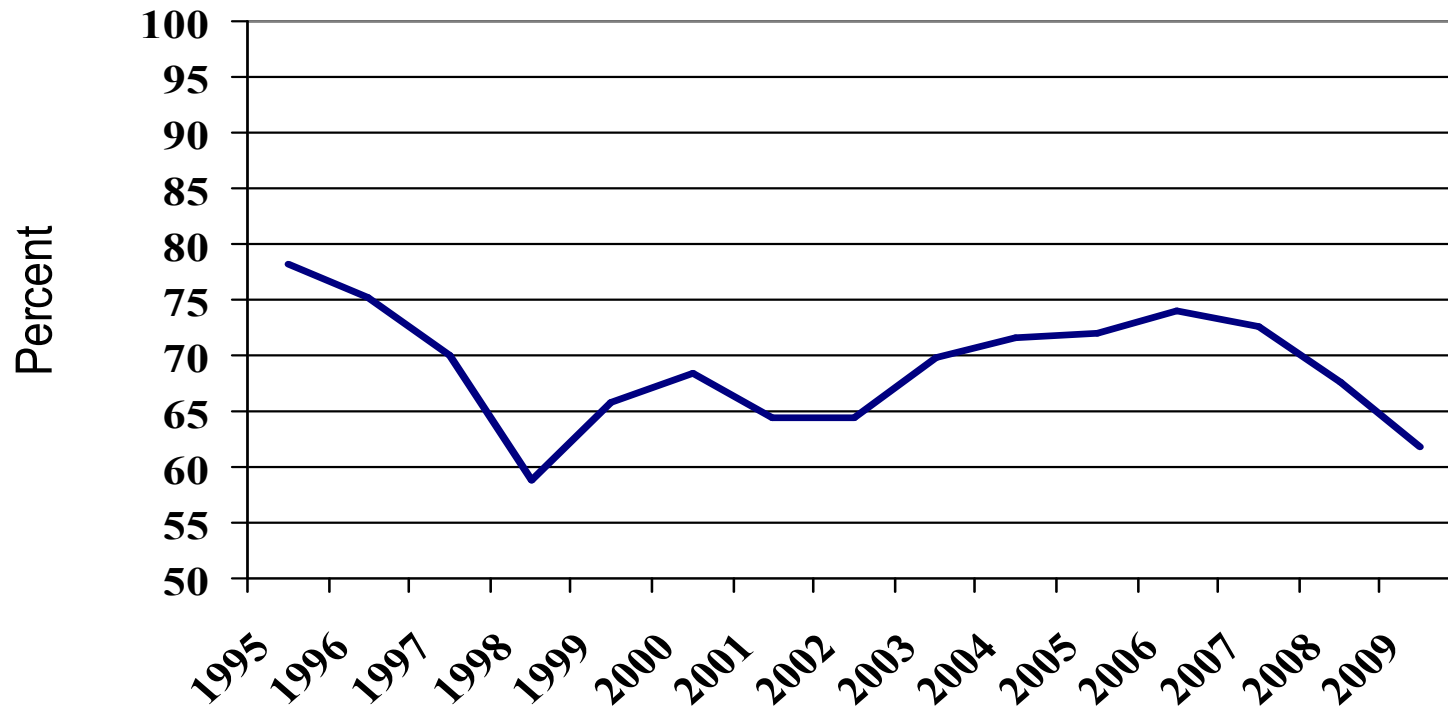

ที่มา: สภาพัฒนาฯ

ภาคเอกชนคงจะเป็นผู้นำในการฟื้นการลงทุนได้ยาก

ภาคเอกชนยังมีกำลังการผลิตส่วนเกินอยู่มาก การใช้กำลังการผลิต (Capacity Utilization) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหลังปี 1998 จนเกือบถึงระดับปกติในปี 2006 แต่ปัญหาการเมือง ตลอดจนวิกฤตการเงินโลก ทำให้การใช้กำลังการผลิตลดลงหลังจากนั้น

Capacity Utilization ภาคอุตสาหกรรม

ที่มา: ธปท.

ภาครัฐต้องเป็นผู้นำสำหรับการฟื้นการลงทุน

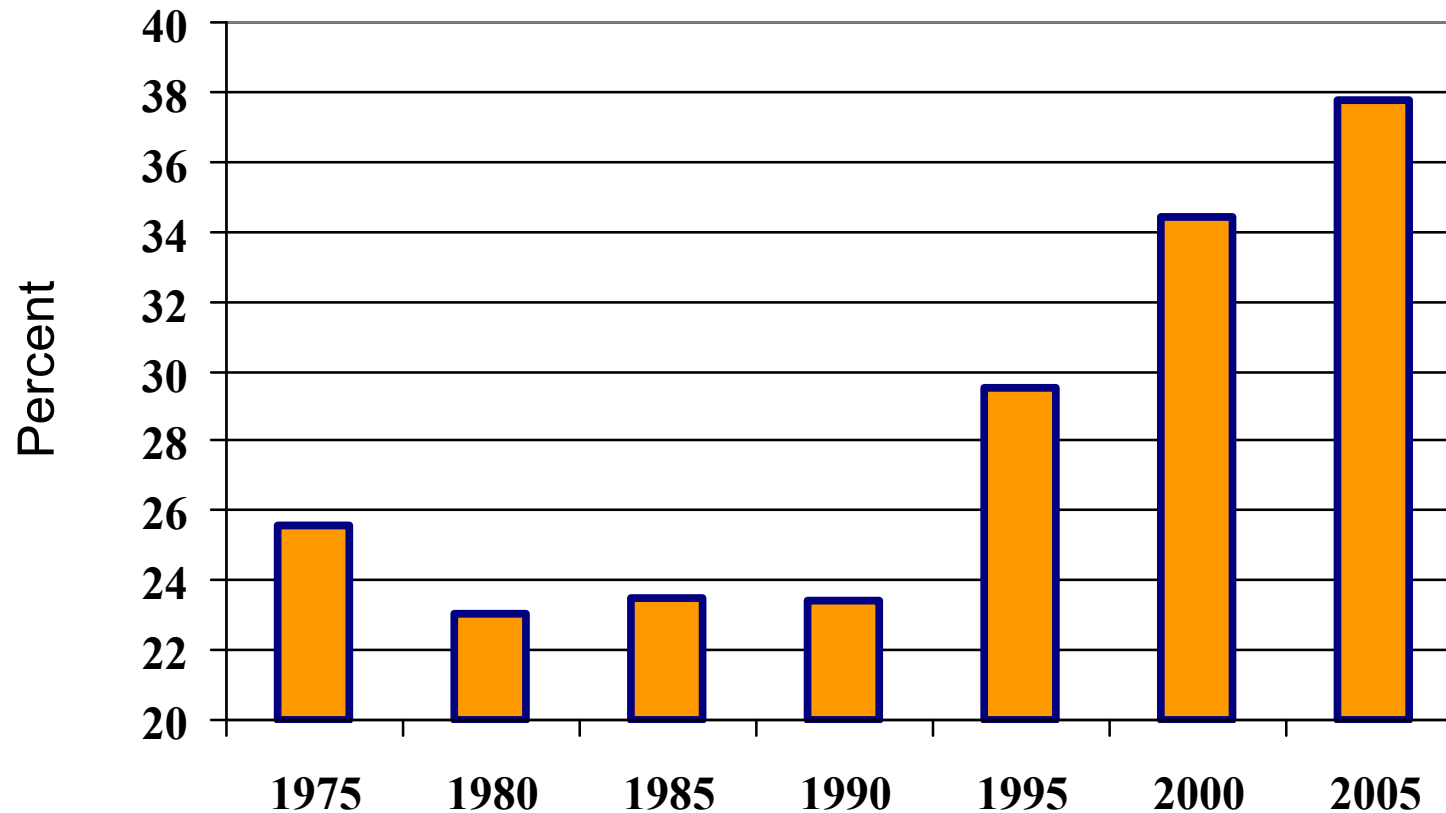
- ภาครัฐต้องเป็นผู้นำทางด้านการลงทุน เช่น โครงการ Mega Projects ต่างๆ และสามารถดึงเอกชนมาร่วมในโครงการลงทุนได้ เช่น โดยระบบ PPP แต่ถ้าจะให้การลงทุนกลับมาช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรต้องปรับปรุงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนขนาดใหญ่ในบางด้าน
- ประการแรกคือระบบในการพิจารณาคัดเลือกโครงการต่างๆ ที่ผ่านมาได้เห็นโครงการที่ประเมินก่อนการลงทุนอย่างสวยงาม แต่มีปัญหาทางการเงินอย่างหนักหลังจากเสร็จแล้ว ความรับผิดชอบทางการเมืองของผู้ที่ผลักดันโครงการเหล่านี้เกือบไม่มีเลย และก็มีโครงการที่การเมืองผลักดันและเป็นที่สงสัยของสังคมมากมาย ถ้าจะใช้ Mega Projects ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจกันอีกยุคหนึ่ง ควรต้องพยายามปรับปรุงระบบการคัดเลือก การประเมิน และการอนุมัติโครงการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาครัฐต้องเป็นผู้นำสำหรับการฟื้นการลงทุน (2)

- ประการที่สองคือการเชื่อมโยงกันให้เป็นระบบของโครงการต่างๆ โดยเฉพาะโครงการทางด้านขนส่ง ถ้าประมวลกันไปแบบโครงการใครโครงการกันมัน จะมีปัญหาต้องแก้ไขตามมามากมาย ปัจจุบันการเชื่อมระบบล่อยฟ้ากับระบบใต้ดินให้ใช้ตัวร่วมกันก็ยังปฏิบัติไม่ได้ ถ้าประมวลกันไปอีกสี่ห้าโครงการโดยยังไม่ได้วางระบบการเชื่อมโครงการต่างๆ ให้เป็นระบบเดียวกัน ปัญหาจะยิ่งหนักจนอาจจะแก้ไม่ได้ ผู้รับภาระก็คือผู้ที่จ่ายภาษีเพื่อสร้างโครงการต่างๆ และผู้ใช้บริการ ซึ่งจะไม่ได้ใช้ระบบการขนส่งที่มีมาตรฐานสากล เป็นตัวถ่วงความเจริญของประเทศ
- ประการที่สามคือประสิทธิภาพของการลงทุนในการกระตุ้นการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ ปัญหาคือประเทศไทยพึ่งการนำเข้าสินค้าทุนจากต่างประเทศมากเกินไป และมากขึ้นเรื่อยๆ ถ้าสัดส่วนการนำเข้าสูง Multiplier Effect ของการลงทุนก็จะน้อย และถ้าพึ่งการนำเข้ามากขึ้นเรื่อยๆ การพัฒนาอุตสาหกรรมสินค้าทุนก็ไม่เกิด ประเทศไม่สามารถก้าวไปสู่อุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูงได้

สัดส่วนการนำเข้าในการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สัดส่วนการนำเข้าในการลงทุนรวม (Gross Fixed Capital Formation)

ที่มา: ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตปีต่างๆ สภาพัฒนาฯ

และสูงกว่าหลายๆ ประเทศ

สัดส่วนการนำเข้าในการลงทุนรวม (Gross Fixed Capital Formation)

	2000	2005
ไทย	34.40%	37.80%
ญี่ปุ่น	4.30%	6.10%
จีน	5.40%	8.40%
เกาหลีใต้	16.70%	11.10%
อินเดีย	9.60%	9.10%
อินโดนีเซีย	13.70%	10.60%
เวียดนาม	12.80%	

ที่มา: ข้อมูลประเทศอื่นๆ มาจาก OECD Statistics

หมายเหตุ: บางประเทศจะเป็นข้อมูลจากปีใกล้เคียง

ภาครัฐต้องเป็นผู้นำสำหรับการฟื้นการลงทุน (3)

- จำเป็นต้องพัฒนาอุตสาหกรรมสินค้าทุนถ้าจะให้การลงทุนมีผลในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจมากขึ้น และนำประเทศไปสู่เทคโนโลยีในระดับที่สูงขึ้น
- ประเทศที่ใหญ่ เช่นประเทศจีน สามารถใช้ความใหญ่สร้างความสามารถทางเทคโนโลยีได้ เช่นการให้ต่างชาติมาทำบางโครงการ โดยมีเงื่อนไขให้ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ หรือลอกเลียนแบบได้ หลังจากนั้นสามารถพัฒนาสินค้าทุนที่มีเทคโนโลยีระดับสูงได้ เพราะปริมาณการใช้สินค้านั้นมีพอเพียง เช่นการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของจีน หรือการสร้างเครื่องบินผู้โดยสารขนาดใหญ่
- สำหรับไทย ถ้าดูเป็นรายโครงการ ไม่ใหญ่พอที่จะใช้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมสินค้าทุนได้ ดังนั้น ต้องดูการลงทุนของโครงการต่างๆ เหมือนเป็นโครงการเดียวกัน เช่นมองโครงการขนส่งมวลชนทั้งหมดที่จะลงทุนในประเทศเป็น โครงการที่จะพัฒนาการผลิตสินค้าบางประเภทได้ เช่นล้อเลื่อนบางส่วน หรือระบบอัตโนมัติสัญญาณ
- ถ้าจะทำ ต้องเปลี่ยนรูปแบบในการพัฒนาและบริหาร โครงการใหม่หมด ซึ่งยาก และต้องมีผู้นำทางการเมืองที่มีวิสัยทัศน์ และมีพลังทางการเมืองสูง แต่ถ้าทำไปเหมือนเดิม หลังจากลงทุนระบบต่างๆ ทั้งหมดแล้ว ก็ยังซื้อของต่อไป และไม่มีความสามารถทางด้านอุตสาหกรรมจากการลงทุนในโครงการเหล่านี้เพิ่มขึ้นเลย

การพึ่งการนำเข้าเพื่อผลิตสินค้าส่งออกก็เป็นปัญหาเช่นกัน

สัดส่วนการนำเข้าในการผลิตสินค้าส่งออกของไทย (Total Import Content)

	1980	1985	1990	1995	2000	2005
การส่งออกรวม	16.3%	19.2%	31.5%	35.1%	42.6%	47.7%
อุตสาหกรรมอาหาร	8.5%	10.9%	17.5%	17.4%	20.3%	24.6%
อุตสาหกรรมรวม	18.4%	20.4%	34.0%	38.2%	45.8%	48.7%

ที่มา: คำนวณจากตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตปีต่างๆ (ใช้ Leontief Inverse)

ถ้าจะให้การส่งออกมีผลในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจในประเทศทางอ้อมมากขึ้น ต้องเพิ่มอุตสาหกรรมขึ้นส่วนสำหรับการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกให้มากขึ้น เป็นเรื่องสำคัญเพราะการส่งออกคงมีสัดส่วนใน GDP น้อยลงในอนาคต ดังนั้นต้องเพิ่ม Multiplier Effect ของการส่งออก

และอยู่ในระดับสูงเทียบกับประเทศอื่นๆ

สัดส่วนการนำเข้าในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก (Total Import Content)

	1995	2000	2005
ไทย	38.2%	45.8%	48.7%
ญี่ปุ่น	9.3%	10.8%	17.6%
จีน	17.4%	21.4%	28.3%
เกาหลีใต้		41.4%	41.7%
อินเดีย	23.2%	27.8%	24.5%
อินโดนีเซีย	23.2%	27.8%	24.5%
เวียดนาม		46.3%	
สิงคโปร์	68.9%	69.9%	

ที่มา: ข้อมูลประเทศอื่นๆ มาจาก OECD

หมายเหตุ: บางประเทศจะเป็นข้อมูลจากปีใกล้เคียง

การลงทุนเพื่อเชื่อมประเทศต่างๆ ในภูมิภาค

- หลายฝ่ายมองว่าเป็นแนวทางที่ดีสำหรับการสร้างแรงกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาค เช่นการศึกษาของ ADB/ADB I เรื่อง Infrastructure for a Seamless Asia ซึ่งคาดว่าจำเป็นต้องมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศทางด้านการขนส่งและพลังงานในปริมาณ \$290 billion ภายในทศวรรษหน้า
- มีโอกาสสำหรับประเทศไทยทางด้านนี้มากมายเนื่องจากตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะจากความมุ่งมั่นของจีนที่จะเชื่อมมณฑลทางใต้ชั้นในของจีนลงมาทางใต้สู่ไทยและต่อไปที่สิงคโปร์ ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคอขวดระหว่างมณฑลเหล่านี้กับมณฑลทางด้านริมฝั่งตะวันออก
- เรื่องการสร้างรถไฟจากจีนมาสู่ไทยพูดคุยกันมาหลายสิบปีแล้ว แต่ผลประโยชน์ระหว่างประเทศต่างๆ ไม่ลงตัว แต่เมื่อจีนจะสร้างรถไฟภายในประเทศลาวลงมาสู่เวียงจันทน์ และต่อมาสู่ไทย โอกาสที่จะเกิดขึ้นจริงมีสูง แต่ไทยจะต้องปรับปรุงระบบการบริหารการรถไฟของเราเองขนานใหญ่ มิฉะนั้นอาจจะกลายมาเป็นอุปสรรคหลักต่อแนวคิดทั้งหมด
- การเน้นการเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นยุทธศาสตร์หลักอันหนึ่งของประเทศจะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่ที่ยังล้าหลัง และช่วยเรื่องการกระจายรายได้ด้วย ซึ่งน่าจะมีผลดีทางการเมืองต่อผู้ที่ทำเรื่องนี้อย่างจริงจัง

การค้าขายและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

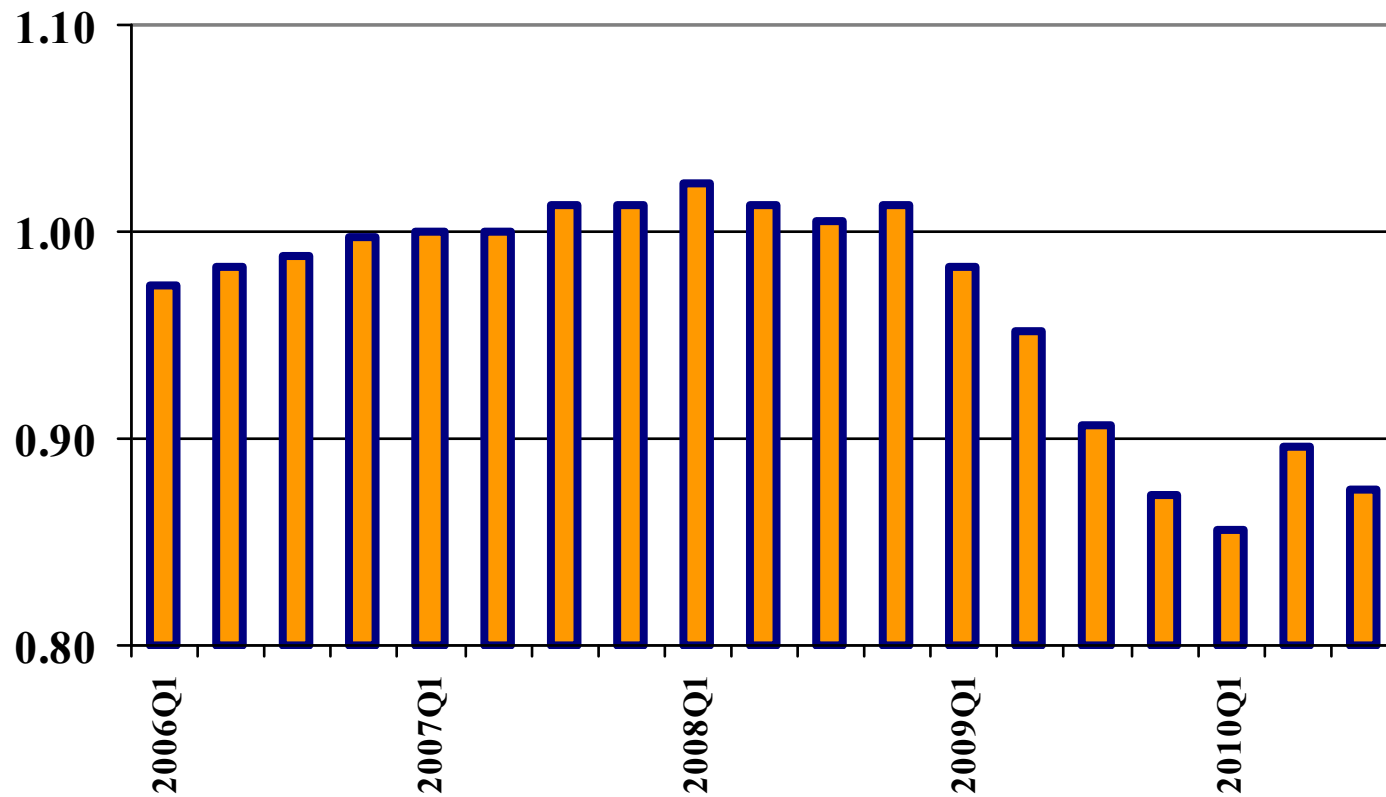
- อย่างที่เห็นชัดในช่วงปีที่ผ่านมา การค้าขายระหว่างกันภายในภูมิภาค โดยเฉพาะกับประเทศขนาดใหญ่ เช่น จีน และ อินเดีย จะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาค นอกจากนั้น จากข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย ก็คงมีการเพิ่มมากขึ้นต่อไป ซึ่งก็จะช่วยให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเชื่อมระหว่างกันมากขึ้น
- อย่างไรก็ตาม นอกจากจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งกันและกันแล้ว การแข่งขันระหว่างกันก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะประเทศขนาดกลางและเล็กอาจจะทานความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศขนาดใหญ่ (จีน และ อินเดีย) และความได้เปรียบทางเทคโนโลยีของประเทศที่พัฒนาสูงกว่า (ญี่ปุ่น และ เกาหลีใต้) ไม่ได้
- สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนอย่างไทย การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาให้อาเซียนเป็นเสมือนภาคการผลิตเดียว และเป็นตลาดการบริโภคเดียว (AEC) เป็นเรื่องที่สำคัญมาก จะทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากขนาดของตลาดได้ ซึ่งอาเซียนก็มีขนาดใหญ่พอสมควร
- หลายฝ่ายยังกังวลกับการแข่งขันภายในอาเซียนที่จะเพิ่มมากขึ้น แต่ทางเลือกคงไม่ใช่อยู่เหมือนเดิม เทียบกับ AEC เพราะถ้าไม่รวมกลุ่มกัน ก็อาจจะหมดความสำคัญทางเศรษฐกิจไปด้วยกันทั้งกลุ่มเลยก็ได้

ความผันผวนทางการเงิน

- เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าประเทศอย่างประเทศไทยต้องรับผลกระทบอย่างหนักจากนโยบายของประเทศขนาดใหญ่ โดยเฉพาะการพิมพ์เงินดอลลาร์โดยสหรัฐฯ และการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนของจีน
- ถ้าดูจากประสบการณ์ของไทยหลังวิกฤตปี 1997 สถาบันการเงินไม่ได้มีปัญหาการขาดสภาพคล่อง แต่มีปัญหาการหาลูกค้าที่น่าเชื่อถือที่จะปล่อยกู้ให้
- ในสหรัฐก็เช่นกัน อัตราส่วนการปล่อยกู้ต่อเงินฝากลดลงอย่างมาก และยังอยู่ในระดับต่ำ (ดูรูปต่อไป) ดังนั้นการเพิ่มสภาพคล่องในตลาดเงิน จะส่งผลให้เงินไหลออกจะสหรัฐไปสู่ตลาดอื่นเป็นหลัก และไทยก็เป็นแหล่งหนึ่งที่เงินจะไหลเข้ามา ซึ่งก็จะกดดันอัตราแลกเปลี่ยน และยังส่งผลกระทบต่อประเทศที่เป็นคู่ค้าและคู่แข่งที่สำคัญของไทยอย่างเช่น ประเทศจีน ซึ่งยังมีการควบคุมการไหลเข้าของเงินอย่างเข้ม ไม่ยอมให้เงินของตนเองแข็งขึ้นมากนักถึงแม้จะมีการเกินดุลการค้าและมีการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมากมาย ดังนั้นประเทศไทย และประเทศ Emerging Markets อื่นหลายๆ ประเทศคงเป็นผู้รับผลกระทบจากนโยบายของประเทศใหญ่ทั้งสอง ซึ่งไม่ได้คำนึงเท่าที่ควรว่านโยบายของตนจะมีผลข้างเคียงกับประเทศอื่นๆ อย่างไร

สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐฯ

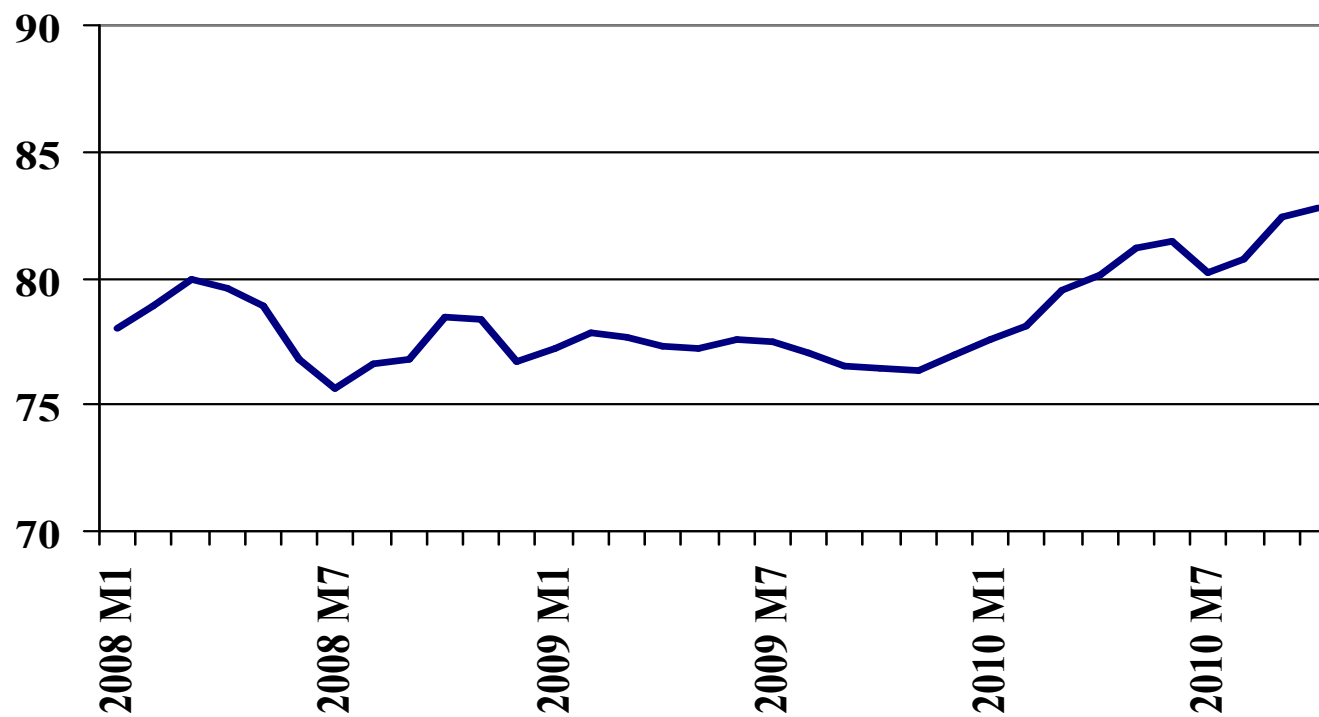
US Commercial Banks Loan to Deposit Ratio

ผลของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการส่งออก

- มีการวิจัยที่น่าสนใจของ Willem Thorbecke (2010), An Empirical Analysis of ASEAN's Labor-intensive Exports. *Journal of Asian Economics*, 21(6), December.
- งานนี้วิเคราะห์ผลต่อการส่งออกสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นหลักของอาเซียน (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย) จากอัตราแลกเปลี่ยนกับประเทศคู่ค้า และอัตราแลกเปลี่ยนกับประเทศคู่แข่ง รวมทั้งการขยายตัวของรายได้ของแหล่งซื้อสินค้าส่งออก ผลแสดงว่าค่าความยืดหยุ่น (Elasticity) ของตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยน (ของทั้งคู่ค้าและคู่แข่ง) ค่อนข้างสูงสำหรับคู่ค้า ประมาณ 2 ส่วนคู่แข่ง ประมาณ 1.1-1.4
- ผลนี้แสดงว่าอัตราแลกเปลี่ยนมีผลมากต่อความได้เปรียบในการแข่งขันสำหรับสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ดังนั้นการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนน่าจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจจริงมาก และต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ โดยเฉพาะในกรณีที่เงินเฟ้อไม่ได้เป็นปัญหา และไม่มีแนวโน้มที่จะออกนอกกรอบเป้าหมายเลย
- ชปท. มีการคำนวณ Real Effective Exchange Rate (REER) โดยใช้ทั้งคู่ค้าและคู่แข่งมาเป็นน้ำหนักในการคำนวณ แต่ไม่แน่ใจว่าให้น้ำหนักในการดูแล REER มากน้อยเพียงใด หรืออาจจะให้น้ำหนักกับ Speculative Capital Flows มากไป ที่สำคัญคือ Speculative Capital Flows ไม่ใช่กลไกของตลาดที่เราควรจะให้ให้น้ำหนักในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน

Thailand's Real Effective Exchange Rate

ที่มา: ธปท.

การร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค

- ปัญหาเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนแก้ไขได้ดีที่สุดโดยความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่แข่งกัน ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนแข็งค่าไปด้วยกัน ก็คงไม่มีปัญหามากนัก แต่ปัจจุบันยังขาดกลไกที่จะคุยกันได้อย่างจริงจังในเรื่องการประสานนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน ยังไม่ต้องพูดถึงการที่จะมีการปฏิบัติจริงในเรื่องนี้
- ในแวดวงรัฐมนตรีคลังก็คุยกันได้ไม่เต็มปากนัก เพราะในบางประเทศอาจจะถูกมองว่าก้าวก่ายหน้าทีของธนาคารกลาง ส่วนในเวทีธนาคารกลาง ก็มีปัญหาเพราะในบางประเทศ เช่น จีน และญี่ปุ่น ผู้บริหารประเทศในระดับสูง หรือกระทรวงการคลังจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนมากกว่า
- สิ่งที่สำคัญคือต้องพยายามพัฒนากลไกในภูมิภาคให้มีการปรึกษาหารือกันทางด้านนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และนโยบายการเงินมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- คงต้องสร้างขึ้นมาจากกลไกที่ได้ร่วมกันพัฒนามาในภูมิภาคหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 โดยเฉพาะ Chiang Mai Initiative (CMI) ซึ่งเป็นข้อตกลง Bilateral Swap ระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีที่เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องของเงินตราต่างประเทศในประเทศใดประเทศหนึ่ง และได้แปลงมาเป็น Chiang Mai Initiative Multilateralization (CMIM) เมื่อต้นปีนี้ โดยมีการลงขันในกองทุนรวม ซึ่งกำกับโดยข้อตกลงร่วมกันของประเทศใน ASEAN+3

การร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค (2)

- วิกฤตการเงินครั้งล่าสุดได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของการร่วมมือทางการเงินและเศรษฐกิจในภูมิภาคหลายด้าน เช่นเมื่อเกาหลีใต้และสิงคโปร์ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องของเงินดอลลาร์ CMI ไม่ได้มีบทบาทอะไรเลยในการให้ความช่วยเหลือ โดยทั้งสองประเทศไปทำ swap กับ US Federal Reserve นอกจากนี้ความร่วมมือทางการเงินที่ได้พัฒนามาหลายข้อตกลงก็ไม่ได้ช่วยให้ภูมิภาคสามารถลดผลกระทบจากวิกฤตในตลาดในตะวันตกได้ (ไม่มี decoupling) และหลังจากเกิดวิกฤตขึ้น การประชุม G20 กลายมาเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของโลก ทำให้ประเทศที่อยู่ใน G20 อาจให้ความสำคัญต่อการประชุมในระดับภูมิภาคน้อยลง
- อย่างไรก็ตาม เป็นสิ่งดีที่ประเทศต่างๆ ได้ผลักดันจน CMIM เกิดขึ้นมาได้ ถึงแม้ว่าการเจรจาตกลงกันในรายละเอียดต่างๆ ไม่ใช่เรื่องง่าย
- นอกจากนี้ แรงกระตุ้นจากประเทศใหญ่ๆ ในภูมิภาค (จีน และอินเดีย) ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้หลายๆ ประเทศในภูมิภาคฟื้นตัวเร็วขึ้น (เช่นภาพการส่งออกของไทย) และการประชุมในระดับภูมิภาคก็สามารถเชื่อมเข้ากับการประชุมในระดับ G20 ได้ และประธานกลุ่ม ASEAN ซึ่งเป็นประธานการประชุมกลุ่ม ASEAN+3 และ กลุ่ม East Asian Summit ก็ได้รับการเชิญให้เข้าร่วมในการประชุม G20 ด้วย

CMIM Contributions, Multipliers, Voting and Rules

Country	Contribution (US\$ Billion)	Purchasing Multiple	Voting Weight
Brunei	0.03	5.0	1.158%
Cambodia	0.12	5.0	1.222%
PRC	38.4	0.5	25.430%
	PRC , Excluding Hong Kong, China 34.2		
	Hong Kong, China 4.2	2.5	2.980%
Indonesia	4.552	2.5	4.369%
Japan	38.4	0.5	28.410%
Korea	19.2	1.0	14.770%
Lao PDR	0.03	5.0	1.158%
Malaysia	4.552	2.5	4.369%
Myanmar	0.06	5.0	1.179%
Philippines	4.552	2.5	4.369%
Singapore	4.552	2.5	4.369%
Thailand	4.552	2.5	4.369%
Viet Nam	1.00	5.0	1.847%

	Issues	Rule of Decision Making
Fundamental Issues	Review (size, contribution and borrowing multiples. Re-admission, Membership, Terms of Lending etc.	Consensus
Lending Issues	Lending, Renewal, Default	2/3 Weighted Majority

การร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค (3)

- จะมีการจัดตั้งองค์กร ASEAN+3 Macroeconomic and Research Office (AMRO) เพื่อสนับสนุนกลไกของ CMIM และ AMRO น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการสร้างกลไกเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจมหภาคและทางนโยบายการเงินในภูมิภาค
- องค์กรนี้จะเริ่มดำเนินการในปีหน้าใน Singapore
- ต้องให้องค์กรนี้มีความเข้มแข็ง และควรพัฒนาให้มาเป็นองค์กรทางการเงินของภูมิภาค เช่นที่ญี่ปุ่นเคยเสนอ Asian Monetary Fund (แต่ไม่ใช่แค่เหมือน IMF ของภูมิภาค โดยควรช่วยสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจมหภาคและทางการเงินในภูมิภาคด้วย)
- ควรสร้างกลไกของรัฐมนตรีคลัง ASEAN+3 และธนาคารกลางของ ASEAN+3 ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอจะนำไปสู่ความร่วมมือที่ลึกซึ้งไปได้ รวมถึงการประสานกันทางด้านนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน ถึงแม้ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะไม่ได้เดินไปในรูปแบบของ Single Currency อย่างแน่นอน (โดยเฉพาะจากปัญหาที่เห็นอยู่ที่ Europe ในปัจจุบัน) แต่การประสานกันเป็นสิ่งจำเป็นจากการที่เป็นคู่ค้าและคู่แข่งซึ่งกันและกัน และการเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ขอบคุณครับ